

บทที่ ๓

สภาพชีวิตคู่ในการแต่งงานกับชาวต่างชาติของหญิงไทยพุทธ ในเขตอำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด

สภาพชีวิตคู่ในการแต่งงานกับชาวต่างชาติของหญิงไทยพุทธ ในเขตอำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด ก่อให้เกิดผลกระทบใน ๔ ด้าน คือ ๑. สภาพด้านครอบครัว ๒. สภาพด้านเศรษฐกิจ และ ๓. สภาพปัญหาด้านสังคม ๔. สภาพด้านวัฒนธรรม ผลของการวิจัยมีดังนี้

๓.๑ สภาพทางด้านครอบครัว

ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมที่สำคัญที่สุด เพราะสถาบันครอบครัวจะทำหน้าที่ในการขัดเกลาอบรมเลี้ยงดู ปลูกฝังค่านิยม และวัฒนธรรมที่ดีงามให้กับสมาชิกในครอบครัวเพื่อให้เจริญเติบโตและเป็นส่วนหนึ่งของสังคมได้อย่างสมบูรณ์ จุดกำเนิดของครอบครัวคือ การที่บุคคลได้มาอยู่ร่วมกันโดยการแต่งงาน แต่การแต่งงานนั้นไม่ใช่เป็นเครื่องรับประกันได้ว่า จุดเริ่มต้นนั้นจะนำไปสู่เป้าหมายที่งดงามสมบูรณ์เสมอไป อันเนื่องมาจากมีหลากหลายปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงของสถาบันครอบครัว ดังจะเห็นได้จากอัตราการหย่าร้างทั้งประเทศ และในภาคอีสานที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น

เมื่อครอบครัวแรกล้มเหลว หญิงอีสานบางส่วนได้แสวงหาครอบครัวใหม่โดยอาศัยกระแสโลกาภิวัตน์ที่เชื่อมโยงให้รู้จักกัน และเริ่มต้นสร้างครอบครัวที่สองกับชาวต่างชาติที่อาศัยส่วนต่างของอัตราการแลกเปลี่ยนค่าของเงินที่สูงกว่าเงินบาทไทย ทำให้ดูเหมือนว่าน่าที่จะสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจได้มากขึ้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้มีผลส่งให้ค่านิยมในการแต่งงานกับชาวต่างชาติมีมากขึ้น ทำให้ปรากฏการณ์ของจำนวนหญิงอีสานที่แต่งงานกับชาวต่างชาติมีสูงขึ้น

จากการศึกษาพบว่าสตรีอีสานที่แต่งงานกับชาวต่างชาติ ส่วนใหญ่แล้วจบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ -๖ ซึ่งเป็นผู้ที่ผ่านการแต่งงานครั้งแรกกับสามีคนไทยมาแล้ว แต่ต่อมาได้เลิกรากับอดีตสามีคนไทย โดยส่วนใหญ่มีลูกติด ๑ คน และได้เริ่มต้นชีวิตใหม่กับสามีชาวต่างชาติ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วเป็นชาวยุโรป โดยเฉพาะในกลุ่มของประเทศเยอรมัน อังกฤษ และกลุ่มประเทศสแกนดิเนเวีย สามีชาวต่างชาติมีอายุเฉลี่ย ๕๐ ปี และประมาณหนึ่งในสี่ของผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ ๖๐ ปีขึ้นไป มีรายได้เฉลี่ยประมาณ ๕๐,๐๐๐ บาทต่อเดือน แต่ภรรยาไม่สามารถระบุได้

ว่า สามีจบการศึกษาและประกอบอาชีพได้ สามีชาวต่างชาติประมาณเกือบร้อยละ ๓๐ และอาศัยอยู่กับภรรยาที่ประเทศไทยเป็นการถาวร ซึ่งในกลุ่มนี้เป็นผู้ที่เกษียณอายุแล้วทั้งสิ้น ส่วนที่เหลือเดินทางไปมา ระหว่างประเทศไทยและต่างประเทศ

สถาบันครอบครัวในภาคอีสาน โดยเฉพาะครอบครัวที่มีสมาชิกแต่งงานกับชาวต่างชาติ ได้มีการเปลี่ยนแปลงความคิดและพฤติกรรมจากอดีต เริ่มตั้งแต่ความคิดเกี่ยวกับเกณฑ์ในการตัดสินใจเลือกคู่ครองที่อิงอยู่บนพื้นฐานทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติภายในครัวเรือนที่มีความห่างเหินกันมากขึ้น

การแต่งงานข้ามชาตินี้ทำให้สตรีอีสานมีฐานะทางเศรษฐกิจและมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ดังจะเห็นได้จากการมีเงินฝากในธนาคาร การมีทอง การซื้อที่ดิน การปลูกบ้านหรือต่อเติมบ้านเรือนเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งการมีภาระหนี้สินที่ลดน้อยลง อันเนื่องมาจากการได้รับการช่วยเหลือจากสามีชาวต่างชาติ

๓.๒ สภาพทางด้านเศรษฐกิจ

สังคมของอำเภอทุ่งเขาหลวงนี้ เป็นสังคมที่ได้รับการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนามายาวนาน จากการศึกษาแนวคิดการติดต่อวัฒนธรรม การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมตลอดจนถึงการผสมผสานวิถีชีวิตจากตะวันตกที่ดีล้วนแต่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ตลอดจนการผสมกลมกลืนระหว่างตะวันตกกับตะวันออก เพราะหลักธรรมของพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องศีลธรรมและจริยธรรม ซึ่งทำให้คนในสังคมอยู่ด้วยกันอย่างสงบสันติสุขมาช้านาน แต่ในปัจจุบันวิถีชีวิตได้เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยทำให้หลักแห่งความดีงามทางกาย วาจา ใจ ถูกละเลยเพิกเฉยกันเป็นอันมาก หลักการในพระพุทธศาสนามี ๕ ประการ (ศีล ๕) คือ^๑

๑. การไม่เบียดเบียน พยายามป้องกันภัยริษยากัน ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางจิตคือมีความเมตตาปราณีไม่เหยียดหยาม ดูหมิ่นกัน สัมครสมานสามัคคี มีความประพฤติและความคิดเห็นไม่ขัดแย้งกัน มีความกตัญญูกตเวทีโดยถือว่าสัตว์ทั้งปวงที่อยู่ร่วมโลกกัน ล้วนแต่เป็นเพื่อนเกิดแก่ เจ็บตายด้วยกัน ทั้งมนุษย์และเครื่องนุ่งห่ม

๒. การไม่ลักขโมยแย่งชิงกัน ไม่เอาเปรียบบุคคลและสังคม ทั้งซึ่งหน้าและลับหลังมีการแสวงหาและเลี้ยงชีพโดยชอบธรรม มีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้แบ่งปันกันในเรื่องของความรู้และ

^๑ พุทธศาสนิกฯ, คู่มือมนุษย, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๓๕), หน้า ๒๕ -

ความดีชวนช่วยช่วยผู้อื่นในกิจการที่ความช่วย มีความพากเพียร เพื่อความเจริญก้าวหน้า
ประหัตถ์มัธยัสถ์บูรณะซ่อมแซมขยันขันแข็งทั้งประโยชน์งานและส่วนรวม

๓. ไม่ล่วงละเมิดของรักและบุคคลเป็นที่รักของคนอื่นทุกชนิด ไม่ปล่อยตัวตามกระแส
ตัณหา มีความสันโดษ ยินดีในของรักหรือประโยชน์ของคนที่ได้มาหรือมีอยู่โดยชอบธรรม ไม่
มักมากในกาม เป็นอยู่อย่างง่าย ๆ ไม่โลภจนผิดธรรมชาติ

๔. ไม่กล่าวเท็จทางกายทางวาจา หรือทางตัวอักษรทุกวิถีทาง แต่กลับมีวาจาเชื่อถือได้
มีประโยชน์ควรแก่การฟังของผู้อื่น มีสัจย์ มีความเที่ยงธรรม ไม่ลำเอียง ไม่มีมายาสาไถ

๕. การไม่ตกเป็นทาสของอบายมุขทุกชนิด หรือสิ่งมีนเมาเสพติดทั้งทางรูปธรรม
นามธรรม อันเป็นทางแห่งความประมาทมัวเมา เสียความปรกติแห่งสติสัมปชัญญะทุกประการ
แต่กลับเป็นผู้มีสัมมาทิฐิ เห็นถูกเชื่อถูกไม่มัวเมา มีความอดทน อดกลั้น ในการบังคับตัวเอง
ปฏิบัติถูกทั้งต่อมิตรและศัตรู รู้จักฐานะประมาณ รู้จักกาลเทศะ รู้จักสังคมและบุคคล มีการ
สำรวมมีมารยาทดีไม่กระด้างกระเดื่อง มีหิริโอตตปละ ละอายบาปและกลัวบาปโดยลำพังตนเองมี
การศึกษาที่ดี มีเพื่อนดี มีความใคร่ในทางดี ไม่เปิดโอกาสให้ใครดูหมิ่นได้รู้จักใช้คนและคบคน
จากที่กล่าวมาแล้วจะเป็นศีลธรรม จุดมุ่งหมายในทางพระพุทธศาสนาเพื่อความเป็นอยู่อย่างสงบ
เรียบร้อยของสังคมโดยทั่วไป และเป็นความผาสุกขึ้นต้น ๆ อันเป็นวิสัยของปุถุชน มิได้หมายสูง
พ้นขึ้นไปถึงความดับทุกข์ แต่ก็เห็นกลไกให้สังคมอย่างสันติ ซึ่งเป็นหน้าที่โดยตรงของศาสนา
และยังเชื่อมโยงไปถึงวัฒนธรรมอันดีงามของสังคม ถ้าหากขาดหลักศีลธรรม ๕ ประการ แล้ว
ปัญหาผลกระทบต่อการเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมย่อมตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

๓.๒.๑ การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ

สาเหตุทางเศรษฐกิจถูกมองว่าเป็นสาเหตุหลักในการเดินทางเข้าสู่การเป็นภรรยาราช
ฝรั่งของหญิงชาวอำเภอทุ่งเขาหลวง อำนาจทางเศรษฐกิจที่ส่งผลในการเป็นปัจจัยกระตุ้น หรือเป็น
สาเหตุในการไปเป็นภรรยาราชของหญิง อำเภอทุ่งเขาหลวง ส่งผลให้เกิดการแต่งงานข้าม
วัฒนธรรมขึ้น เพื่อเลื่อนฐานะทางเศรษฐกิจของฝ่ายหญิง เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ตนหรือ
ครอบครัวสาเหตุทางเศรษฐกิจนั้นส่งผลให้การเป็นสาเหตุหรือเป็นปัจจัยกระตุ้นที่สำคัญและรุนแรง
กว่าสาเหตุทางด้านสังคม เห็นได้จาก ความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันระหว่างสาเหตุทั้งสองด้าน เช่น
ความกตัญญูต่อบิดามารดาทำให้ต้องสร้างฐานะทางเศรษฐกิจเพื่อให้บิดามารดาอยู่สุขสบายด้วย
การเป็นภรรยาราช เป็นต้น

นอกจากความสัมพันธ์ของปัจจัยกระตุ้น ส่วนใหญ่มักจะวนเข้ามาเกี่ยวเนื่องกับสาเหตุ
ทางด้านเศรษฐกิจว่าเป็นสาเหตุสำคัญที่ส่งอิทธิพลต่อการแต่งงานข้ามวัฒนธรรมของบรรดาภรรยาราช
ฝรั่งชาวอำเภอทุ่งเขาหลวง ก็เป็นสาเหตุให้คนจำนวนหนึ่งในสังคมมองหญิงที่ไปเป็นภรรยาราช

เหล่านั้ในแง่ลบ คือ มองว่าเป็นการขายตัว ซึ่งเป็นการมองที่ลดทอนคุณค่าความเป็นมนุษย์ของหญิงเหล่านั้

ในสังคมปัจจุบันมุ่งความสุขจากการมีทรัพย์สินหรือวัตถุมากเกินไปจนลืมความสุขคุณค่าด้านจิตใจ ซึ่งเป็นผลกระทบจากการรับเอาวัฒนธรรมที่เห็นแก่ตัว โดยมากวัฒนธรรมที่ยึดคุณค่าด้านวัตถุนิยมเป็นเรื่องของความสุขที่ขาดจิตสำนึกต่อสังคมและวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา แม้ว่าสังคมโลกจะไร้พรมแดนมีการติดต่อวัฒนธรรม การกลมกลืนทางวัฒนธรรม การผสมผสานวัฒนธรรมทั้งตะวันตกตะวันออก กรณีการแข่งขันกับคนต่างชาติต่างวัฒนธรรมของคนในสังคมไทย การรับเอาค่านิยมแบบตะวันตกมาจนไม่เหลือความเป็นวัฒนธรรมชาวพุทธไว้เลย เป็นวัฒนธรรมเลียนแบบซึ่งส่งผลให้คนในสังคมสับสนกับปัญหาชีวิต และขาดสติสัมปชัญญะไร้สามัญสำนึกต่อสังคมในภาพรวมเช่น การก่ออาชญากรรมอาชีพโสเภณี การคอร์รัปชัน คดโกง นั้รราชบัลลังก์หลวง การค้ายาเสพติด การสร้างมลภาวะเป็นพิษ การทำลายสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติเป็นการเห็นแก่ตัวแทบทั้งสิ้น

จากการหลงใหลในทรัพย์สินที่ครอบครองว่าเป็นความสุข (ในด้านเศรษฐกิจ) จึงเกิดความคิดรื้อนในทางหลักธรรมคำสอนพระพุทธองค์คริสต์ไว้ว่า “คนชั่วได้ทรัพย์สินแล้วตัวเองไม่กินไม่ใช้ทั้งก็ไม่ให้ (แก่ใคร ๆ) เหมือนน้ำอยู่ในถิ่นของมนุษย์จะใช้ดื่มก็ไม่ได้ คนยอมอดใช้ ส่วนวิญญูชนมีปัญหาได้ทรัพย์สินแล้ว ย่อมกินใช้และทำกิจ (งานของตนและการกุศลช่วยเหลือผู้อื่น) เขาเป็นคนล้าเลิศ ได้เลี้ยงดูหมู่ญาติแล้วไม่มีใครติเตียนได้ ย่อมเข้าถึงถิ่นสวรรค์”^๒

นอกจากจะแสดงถึงการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินอย่างมีปัญญารู้เท่าทันแล้ว พระพุทธองค์ยังตรัสต่อไปอีกว่า “มหาบพิตรเหล่าสัตว์ (สัตว์มนุษย์) จำพวกที่ได้ทรัพย์สินยิ่งใหญ่โอฬารแล้วไม่มัวเมา ไม่ประมาทหลงใหลในกามและทั้งไม่ปฏิบัติผิดร้ายต่อสัตว์ (มนุษย์) ทั้งหลายนั้นมียอยู่ในโลกเพียงจำนวนน้อย ส่วนเหล่าสัตว์จำพวกที่ได้โภคทรัพย์ยิ่งใหญ่โอฬารแล้วมัวเมาประมาทหลงใหลในกาม ทั้งปฏิบัติผิดร้ายต่อสัตว์ทั้งหลายนั้นแหละมียอยู่ในโลกจำนวนมากมายกว่าโดยแท้”^๓

ในหลักธรรมยังแสดงหลักแห่งความเสื่อมทางเศรษฐกิจของครอบครัวไว้ซึ่งหมายถึงอบายมุข ๔ ประการ คือ เป็นนักเลงหญิง เป็นนักเลงสุรา เป็นนักเลงการพนัน มีมิตรชั่ว สหายชั่ว ฝักใฝ่คนชั่วเปรียบเหมือนอ่างเก็บน้ำแหล่งใหญ่มีทางไหลเข้า ๔ ทางมีทางไหลออก ๔ ทาง หากคนปิดทางน้ำเข้าเสียเปิดแต่ทางน้ำออก อีกทั้งฝนก็ไม่ตกต้องตามฤดูกาล เมื่อเป็นเช่นนี้ อ่างเก็บน้ำใหญ่นั้นย่อมเป็นอันหวังได้แต่ความเพิ่มพูนขึ้นอย่างเดียวไม่มีความลดน้อยลงเลยธรรมดา ๔

^๒ ส.ส. (ไทย) ๑๕/๓๘๒/๑๓๐.

^๓ ส.ส. (ไทย) ๑๕/๓๘๑/๑๐๖.

ประการนี้ ย่อมเป็นไปได้เพื่อประโยชน์เพื่อความสุขปัจจุบันแก่กุลบุตร ความสุขอีกด้านหนึ่ง คือ การใช้ทรัพย์หรือด้านเศรษฐกิจ

พระพุทธองค์ได้ตรัสแสดงเหตุผลในการที่จะมีทรัพย์ หรือประโยชน์ที่ควรถือเอาจากทรัพย์สมบัติแก่นาถบิณฑิกคฤหบดี โดยตรัสให้เหมาะกับสภาพสังคมสมัยนั้น ซึ่งสามารถพิจารณาจับเอาสารัตถะตามสมควรดังต่อไปนี้

๓.๒.๒ ประโยชน์ที่ควรถือเอาแห่งโภคทรัพย์ทั้งหลายมี ๕ ประการดังนี้^๔

๑. ด้วยทรัพย์ที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียร สะสมขึ้นมาด้วยลำแขนอย่างอาบเหงื่อต่างน้ำ ซึ่งเป็นของชอบธรรมได้มาโดยชอบธรรม บุคคลย่อมเลี้ยงตัวให้เป็นสุขให้อิ่มเอมใจ เอาใจใส่ดูแลตนให้เป็นสุขโดยชอบ ย่อมเลี้ยงบิดามารดา บุตรภรรยา คนรับใช้กรรมกร คนงานให้เป็นสุขให้อิ่มเอม เอาใจใส่ดูแลให้เป็นสุขโดยชอบนี้ คือ ประโยชน์ที่ควรถือเอาแห่งทรัพย์

๒. อีกประการหนึ่งด้วยทรัพย์ที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียร ได้มาโดยธรรม บุคคลย่อมเลี้ยงมิตรสหายและผู้ร่วมกิจการงานทั้งหลายให้เป็นสุขให้อิ่มเอม เอาใจใส่ดูแลให้เป็นสุขโดยชอบนี้คือ ประโยชน์ที่ควรถือเอาแห่งทรัพย์

๓. อีกประการหนึ่ง ด้วยทรัพย์ที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียร ได้มาโดยธรรม บุคคลย่อมป้องกันทรัพย์จากภัยอันตรายที่จะเกิดแต่ไฟ น้ำ พระราชา โจร หรือทายาทร้าย ทำงานให้สวัสดิคนี้ คือประโยชน์ที่ควรถือเอาแห่งทรัพย์

๔. อีกประการหนึ่งด้วยทรัพย์ที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียร ได้มาโดยธรรมย่อมกระทำพละ ๕ อย่าง คือ ญาติพละ (สงเคราะห์ญาติ) อดิพละ (ต้อนรับแขก) ปุพพเปตพละ (ทำบุญอุทิศผู้ล่วงลับ) ราชพละ (บำรุงราชการ) เทวดาพละ (ถวายเทวดาหรือบำรุงศาสนา) นี่คือประโยชน์ที่ควรถือเอาแห่งทรัพย์

๕. อีกประการหนึ่ง ด้วยทรัพย์ที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียร ได้มาโดยชอบธรรมบุคคลย่อมประดิษฐานทักษิณาส่งผลสูงอันอเนกอนันต์จึงงามมีผลเป็นสุข เป็นไปเพื่อสวรรค์ในสมณพราหมณ์ทั้งหลาย ผู้เว้นจากความมัวเมาประมาท ตั้งอยู่ในขันติ โสรัจจะซึ่งฝึกฝนตนเองทำตนเองให้สงบ ทำตนเองให้หายร้อนจากกิเลสได้ นี่คือประโยชน์ที่ควรถือเอาแห่งทรัพย์

แสดงให้เห็นว่าเป็นการชี้ให้เห็นการถือเอาประโยชน์จากทรัพย์หรือในด้านเศรษฐกิจ ซึ่งไม่มีความเดือดร้อนใจ สำหรับบุคคลผู้ครองเรือนเมื่อมีกินมีใช้แล้วท่านถือเป็นหลักสำคัญที่จะต้องให้ปันเผื่อแผ่แก่ผู้อื่นและถือว่า การปฏิบัติเช่นนั้นเป็นการดำเนินตามบรรดาแห่งอารยชนดังภาษิตว่า

^๔ อัง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๔๑/๔๘.

“มีน้อยพึงให้น้อย มีปานกลางก็พึงให้ปานกลาง มีมากก็พึงให้ตามมาก การไม่ให้เลยย่อมไม่สมควร : แนะนำโกสีย์เศรษฐีเราออกกล่าวกะท่านว่า จงให้ปันและจงกินใช้ จงขึ้นสู่มรรคาแห่งอารยชนเถิด ผู้กินคนเดียวไม่ได้ความสุขดอก”^๕ ทรัพย์หรือด้านเศรษฐกิจอาจกล่าวสรุปได้สองทัศนะตามหลักพระพุทธศาสนา คือ ทัศนะในด้านสังคมและรัฐดังนี้

๑. ในด้านสังคมครอบคลุมตามหลักพระพุทธศาสนา ทรัพย์เป็นอุปกรณ์หรือเป็นปัจจัยอุดหนุนชีวิตไม่ใช่จุดหมายของชีวิต ทรัพย์จึงควรเป็นเครื่องช่วยให้มนุษย์มีความสะดวกมากขึ้นและพร้อมมากขึ้น ในการที่จะดำเนินชีวิตที่ดีงามและทำกิจที่ดีงาม เมื่อเข้าถึงสิ่งที่ดีงามยิ่งขึ้นไป ทรัพย์เกิดขึ้นที่ไหน แก่บุคคลใดก็ควรเกิดขึ้นเมื่อเกื้อกูลแก่นมนุษย์ เป็นปัจจัยอุดหนุนให้มนุษย์ทั้งหลายสามารถดำเนินชีวิตที่ดีงามพร้อมที่จะทำสิ่งที่ดีงามได้มากขึ้น เมื่อทรัพย์เกิดแก่สังคมครอบคลุมหรือเกิดแก่คนใดคนหนึ่งก็เท่ากับเกิดขึ้นแก่สังคมด้วยบุคคลที่มีมั่งมีขึ้นนั้นเป็นเหมือนเนื้อนาดีที่ข้าวงอกงามขึ้นเพื่อประโยชน์ของคนทั้งปวง คนมั่งมีขึ้นนั้นเป็นตามหลักการนี้พึงยินดี เฝือกใจที่ได้มีความสามารถทำหน้าที่เป็นตัวแทนเป็นเจ้าการมีเกียรติเหมือนได้รับความไว้วางใจจากสังคม ในการจัดทำทรัพย์มาช่วยอุดหนุนหล่อเลี้ยงเพื่อนมนุษย์ในสังคมของตนเองให้อยู่สุขสบายและมีโอกาสทำกิจที่ดีงาม

แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าบุคคลผู้หนึ่ง ๆ ยิ่งร่ำรวยขึ้น สังคมยิ่งทรุดโทรมลงเพื่อนมนุษย์ยิ่งทุกข์ทรมานมากขึ้นก็เป็นการปฏิบัติผิดต่อมนุษย์ทรัพย์ไม่เป็นปัจจัยอุดหนุนตามวัตถุประสงค์ของมันไม่เข้าสังคมก็ระส่ำระสายในที่สุดถ้ามิใช่บุคคลมั่งมีดำรงอยู่ไม่ได้สังคมก็อยู่ไม่ได้ หรือทั้งสองอย่างสังคมอาจปลดเขาออกจากตำแหน่งแล้ววางระบบวิธีจัดหาทรัพย์และตั้งเจ้าหน้าที่จัดหาทรัพย์ใหม่ ซึ่งอาจเป็นผลดีขึ้นหรือเลวลงก็ได้ แต่จะอย่างไรก็ตามคคก็มีอยู่ว่าถ้ามนุษย์ปฏิบัติผิดทรัพย์ที่มีขึ้นเพื่อประโยชน์ ย่อมกลับเป็นโทษที่ทำลายทั้งความเป็นมนุษย์ ตัวมนุษย์ และสังคมมนุษย์^๖

๒. ในด้านรัฐพระพุทธศาสนาองเห็นความสำคัญของทรัพย์ในสังคมของชาวโลกว่าความจนเป็นความทุกข์ในโลก ความยากไร้ขาดแคลนเป็นสาเหตุสำคัญของอาชญากรรมและความชั่วร้ายต่าง ๆ ในสังคม (เช่นเดียวกับความโลภ และความสัมพันธ์กับความโลภด้วย) และถือว่า เป็นหน้าที่ของรัฐหรือผู้ปกครองบ้านเมือง ที่จะต้องคอยเอาใจใส่ดูแลจัดสรรปันทรัพย์ให้แก่เหล่าชนผู้ไร้ทรัพย์ ไม่ให้มีคนจนยากขัดสนในแผ่นดิน ซึ่งในที่นี้ย่อมต้องอาศัยวิธีการต่าง ๆ ประกอบกัน และตามที่เหมาะสมสถานการณ์โดยเฉพาะ การจัดให้ราษฎรทุกคนมีงานทำมีทางทำมาหากิน

^๕ จุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๒๕๐/๘๘.

^๖ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธธรรม**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๗๕๕.

ทำมาหาเลี้ยงชีพโดยสุจริต การส่งเสริมอาชีพ การจัดสรรทุนหรืออุปกรณ์ การควบคุมป้องกันไม่ให้มีมือธรรมการ คือการกระทำและวิธีการที่ไม่ชอบธรรมไม่เป็นธรรม การเอารัดเปรียบกัน เป็นต้น โดยนัยนี้ย่อมจะถือเป็นหลักการได้ว่าการไม่มีความยากจน เป็นเครื่องวัดความสำเร็จของ รัฐได้ดีกว่าการมีความร่ำรวย

สำหรับหญิงไทยในอำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด ก่อนที่จะแต่งงานกับชาวต่างชาตินั้น ส่วนใหญ่จะเคยมีสามีเป็นชาวไทยมาก่อน สภาพเศรษฐกิจก่อนข้างยากจนต้องทำมาหากินด้วยตนเอง สามีคนไทยเจ้าชู้ เมาเหล้า ไม่รับผิดชอบ ดังนั้นฝ่ายหญิงจึงเป็นผู้ทำงานทุกอย่างทั้งงานบ้าน และการประกอบอาชีพ เมื่อแยกทางกับชายไทยและได้สมรสกับชายต่างชาติ ทั้งที่จดทะเบียนและไม่จดทะเบียนสมรสก็ตาม สภาพเศรษฐกิจดีขึ้น มีบ้าน มีรถมีเครื่องอำนวยความสะดวก ได้รับความรักจากสามีชาวต่างชาติ

จากการสัมภาษณ์ ทั้ง ๑๕ คน ส่วนใหญ่จะเคยสมรสมาก่อนและมีสภาพความเป็นอยู่ที่ค่อนข้างลำบาก ประกอบอาชีพขายบริการบ้าง จนกระทั่งได้พบกับชาวต่างชาติที่เข้าใจและแต่งงานในที่สุด จากฐานะที่ยากจนไม่มีอะไร ก็กลับกลายเป็นคนมีฐานะ มีบ้านหลังใหญ่ มีที่ดิน มีอาชีพ มีรถยนต์ สภาพทางครอบครัวดีขึ้น มีรายได้ที่สามีชาวต่างชาติมอบให้เป็นประจำทุกๆ เดือน

คนที่ ๑) ผู้หญิงมีฐานะดีอยู่แล้ว ทำมาหากินเก่ง

คนที่ ๒) เมื่อแต่งงานกับชาวต่างชาติมีความสุข มีบ้านสวยอยู่

คนที่ ๓) ผู้หญิงลำบากมาก เมื่ออยู่กับสามีเก่า เมื่อแต่งงานแล้วได้รับการดูแลอย่างดี มีบ้านหลังใหญ่

คนที่ ๔) เดิมยากจนมากเมื่อมีสามีใหม่เป็นชาวต่างชาติพอมีพอกิน

คนที่ ๕) ชีวิตมีความสุข ปลูกบ้าน ๑ หลัง มีปื้มน้ำมัน ร้านมินิมาร์ท มีรถยนต์ ๒ คัน

คนที่ ๖) เมื่อแต่งงานกับชาวต่างชาติชีวิตดีขึ้น ลูกซึ่งเกิดกับสามีชาวไทยได้ไปเรียนต่างประเทศ ชีวิตดีขึ้น ฐานะครอบครัวดีขึ้น

คนที่ ๗) แต่งงานที่ต่างประเทศ กลับมาเมืองไทยสร้างบ้านให้พ่อแม่ ซื้อรถยนต์ให้พ่อแม่ และส่งเงินให้ทางบ้านเป็นประจำ

คนที่ ๘) ปลูกบ้านทรงไทยประยุกต์ มีเครื่องอำนวยความสะดวกทุกอย่าง มีทีวีอินเตอร์เน็ต ชุดรับแขก ของใช้มีระดับ

คนที่ ๙) ปลูกบ้านในเมืองไทย ๑ หลัง มีรถยนต์ มีทุกอย่างที่อยากมี

คนที่ ๑๐) ฐานะทางบ้านดีขึ้น กำลังปลูกบ้านใหม่และรถยนต์

คนที่ ๑๑) ฐานะทางบ้านดีขึ้น ปลูกบ้าน ๒ หลัง อยู่คนละหลังกับสามี

คนที่ ๑๒) ไปต่างประเทศกับสามีปีละครั้งปลูกบ้าน ๑ หลัง เศรษฐกิจของบ้านเริ่มดีขึ้น
คนที่ ๑๓) ปลูกบ้าน ๑ หลัง ลูก ๆ ทั้ง ๔ คน ได้เรียนหนังสือ มีรถยนต์ รถไถนารด
เกี่ยวข้าว

คนที่ ๑๔) ปลูกบ้านในเมืองไทย ๑ หลัง มีรถยนต์ มีทุกอย่างที่อยากมี

คนที่ ๑๕) ฐานะทางบ้านดีขึ้น กำลังปลูกบ้านใหม่และรถยนต์

จะเห็นได้ว่าหญิงไทยที่สมรสกับชาวต่างชาติในเขตอำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด
นั้น มีเศรษฐกิจที่ดีขึ้น

๓.๓ สภาพทางด้านสังคม

สาเหตุด้านสังคมเป็นปัจจัยหนึ่งที่กระตุ้นให้เกิดการแต่งงานข้ามวัฒนธรรมก็ คือ
สถานภาพทางสมรส (Marital status) ที่เป็นสถานภาพการหย่าร้าง ผู้หญิงที่จะไปหาสามีต่างชาติ
นั้น ล้วนประสบปัญหาการหย่าร้างซึ่งสาเหตุการหย่าร้างส่วนหนึ่งเกิดจากในประเด็นทางด้าน
เศรษฐกิจ เช่นในงานศึกษาของ ดร.รัตนา บุญมะยะ ได้นำเสนอผลการวิจัย “ภรรยาฝรั่ง”
ความสัมพันธ์ของหญิงไทยกับผู้ชายต่างชาติ พบว่า โดยส่วนมากของทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงผ่าน
การหย่าร้างมาแล้ว และฝ่ายหญิงหลายคนมีลูกติดมาด้วย

การหย่าร้างจึงถือเป็นสาเหตุหรือปัจจัยกระตุ้นหนึ่งในการไปเป็นภรรยาฝรั่งของหญิง
ชาวอีสาน เพราะเมื่อมองในแง่มุมมองที่เพศหญิงเป็นเพศที่ต้องพึ่งพาเพศชายเพื่อเป็นกำลังหลักในการ
หาเลี้ยงครอบครัวนั้นเมื่อเกิดการหย่าร้างขึ้นฝ่ายหญิงจะขาดหลักในการพึ่งพาเพศชายเพื่อเป็น
กำลังหลักในการหาเลี้ยงครอบครัวนั้นเมื่อเกิดการหย่าร้างขึ้นฝ่ายหญิงจะขาดหลักในการพึ่งพา
และโดยเฉพาะหญิงที่มีบุตรติดสอยห้อยตามมาด้วยแล้วนั้นก็ยิ่งทำให้ประสบกับความยากลำบาก
ในการที่จะหาเลี้ยงตนเองและลูกได้ ซึ่งทางออกส่วนหนึ่งก็คือการแต่งงานข้ามวัฒนธรรมกับชาย
ชาวต่างประเทศนั่นเอง

ปัจจัยอีกอย่างหนึ่งทางด้านสังคมก็คือ ค่านิยมเกี่ยวกับความกตัญญู คนในสังคมอีสาน
นั้นมีความเชื่อที่ยึดโยงอยู่กับหลักในพระพุทธศาสนาและสิ่งเหนือธรรมชาติ ที่สั่งสอนให้รู้จัก
บุญคุณของผู้ที่มีพระคุณต่อเราโดยเฉพาะผู้ที่เป็บบิดามารดา ความกตัญญูที่ต้องการจะดูแล
ครอบครัวต่างๆ เหล่านี้ก็เป็นสาเหตุการเป็นภรรยาฝรั่งของหญิงอีสาน เพราะการสมรสกับ
ชาวต่างชาติมักจะทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ผลของการเปลี่ยนแปลงที่สังคมไทยรับเอาวัฒนธรรมทางตะวันตกเข้ามามากทำให้วิถี
ชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไป ผลที่บังเกิดขึ้นมองเห็นได้ในสังคมเมืองกับสังคมชนบท มี
สาเหตุอันเดียวกันคือ การละเลยคำสอนและหลักปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาในด้านความสัมพันธ์
ทางสังคมได้มากที่สุดก็คือ หลักคำสอนและหลักปฏิบัติขั้นศีล เพราะศีลเป็นระบบควบคุมชีวิต

ด้านนอกเกี่ยวกับการแสดงออกทางกาย ทางวาจา เป็นระเบียบว่าด้วยความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน การดำเนินกิจการต่าง ๆ ของชุมชน และแก่ความผาสุกแห่งสมาชิกทั้งปวงของชุมชน^๓

ศีลอันเป็นหลักคำสอนและปฏิบัติถูกผู้คนในสังคมเพิกเฉยละเลยจึงทำให้สังคมไม่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปรกติ ศีลเป็นพื้นฐานเป็นบรรทัดฐานขั้นต้นที่ดีที่สุด คือ การไม่เบียดเบียนผู้อื่นไม่ว่าด้วยกายหรือวาจาและการไม่ทำลายสติสัมปชัญญะที่เป็นตัวคุ้มกันศีลของตนและป้องกันตนในทางเสื่อม ผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ในเขตเมืองและชนบทผู้วิจัยจะได้ยกผลกระทบ ๒ ปัญหา คือ ปัญหาสังคมเมืองและปัญหาสังคมชนบท

๑. **ปัญหาสังคมเมือง**^๔ ในอดีตปัญหาสังคมส่วนใหญ่เป็นเรื่องสังคมเมืองเพราะเหตุว่าสังคมเมืองได้รับวัฒนธรรมสมัยใหม่ก่อนกระแสคลื่นวัฒนธรรมตะวันตกเข้าสู่สังคมเมืองก่อนย่อมมีความแตกต่างจากสังคมชนบทดังนี้

๑.๑ สังคมเมืองเป็นที่อยู่อาศัยของคนจำนวนมาก มีความหลากหลายอาชีพและมีความสัมพันธ์กันด้วยผลประโยชน์ แม้จะมีระเบียบปกติของสังคม แต่ถ้ามีช่องทางการทำประโยชน์เพื่อตนเองหรือกลุ่มได้ และมีโอกาสอาจฝ่าฝืนหลักเลียบระเบียบได้ หากสังคมไม่มีมาตรการควบคุม

๑.๒ การที่คนในสังคมเมืองมีจำนวนมากและอาจมีพื้นฐานขนบธรรมเนียมที่แตกต่างกัน การควบคุมระเบียบอาจจะทำได้ยากเพราะบุคคลอาจ อ้างระเบียบที่ขัดแย้งกัน

๑.๓ การควบคุมระเบียบสังคมทำได้ไม่ทั่วถึงและอาจมีการละเลยต่อหน้าที่ด้วยความเพอเรหรือโดยเจตนาก็ตาม

๑.๔ การติดต่อสัมพันธ์กันของคนในเมืองมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยทำให้คนรุ่นใหม่มีวิถีการดำเนินชีวิตแตกต่างไปจากคนรุ่นเก่า ดังนั้นอาจนำไปสู่ความขัดแย้งในสังคมได้

๑.๕ การกระทำของคนต่างระเบียบต่างวัฒนธรรมอาจนำไปสู่ความขัดแย้งได้ และระเบียบการกระทำที่ต่างกันและขัดกัน ย่อมทำให้เกิดความขัดแย้งในผลประโยชน์ได้เช่นกัน

จะเห็นได้ว่าการพิจารณาสาเหตุของปัญหาสังคมในอดีตให้ความสำคัญกับการเลียบระเบียบสังคม ซึ่งปัญหานี้จะไม่เกิดขึ้นกับสังคมชนบทที่มีความสัมพันธ์กันฉันเครือญาติและเป็นสังคมที่ยังคงยึดถือในขนบธรรมเนียมประเพณีประจำถิ่นมากกว่า

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๓๑.

^๔ พูนศิริ วัจนะภูมิ, **ปัญหาสังคม**, (นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, ๒๕๔๖), หน้า ๕๖๑.

ผลกระทบที่มาจากการพัฒนาวัฒนธรรมใหม่ในเมืองหรือสังคมเมืองมีความตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน แม้จะมีความแตกต่างกันของชุมชนในระดับภูมิภาค แต่สามารถระบุได้ว่าสังคมไทยได้รับผลกระทบที่สำคัญ กับปัญหาต่างๆดังนี้

๑) ปัญหาอาชญากรรม

๒) ปัญหายาเสพติด

๓) ปัญหาการว่างงาน

๔) ปัญหาโสเภณีและ

๕) ปัญหาแรงงานเด็ก^๕

ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยยกประเด็นปัญหา ๒ ประการเท่านั้นที่มองเห็นได้ชัดเจนกว่าปัญหาคือ และนับวันจะมีความรุนแรงขึ้น กล่าวคือ

๑. ปัญหาอาชญากรรม เป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อบุคคลและสังคมเพราะได้ทำลายชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนความสงบสุขและความปลอดภัยของประชาชน มีการรวบรวมสถิติการเกิดปัญหานี้ โดยระบุว่าปัญหาที่มีแนวโน้มสูงขึ้นทุกขณะตามการขยายตัวของประชากรและการขยายตัวเมืองในภาคต่าง ๆ คำว่า “อาชญากรรม” หมายถึง การกระทำความผิดทางอาญาและผู้ที่กระทำความผิดต้องได้รับการลงโทษตามกฎหมาย ครอบคลุมถึงการกระทำความผิดประเภทต่าง ๆ ได้แก่ ฆ่าคนตาย ทำร้ายร่างกาย ลักทรัพย์ ปล้นทรัพย์ หมิ่นประมาทข่มขืน ฉ้อราษฎร์บังหลวง หลบเลี่ยงภาษี และปลอมแปลงเอกสาร เป็นต้น

๒. ปัญหายาเสพติด เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยมากและมีความสำคัญระดับโลกไม่ใช่เฉพาะสังคมไทยเท่านั้น ยาเสพติดมีการแพร่ระบาดในเมืองไทยมานานแล้วและได้พยายามแก้ไขปัญหานี้มาตลอด ปัจจุบันมีสภาพการณ์ที่เป็นตัวชี้ความรุนแรงของปัญหาที่มากขึ้นเป็นพิเศษในอดีตเกือบ ๔๐ ปีล่วงมาแล้ว กลุ่มผู้ติดยาเสพติดเป็นกลุ่มที่มีอายุระหว่าง ๕๐ – ๖๔ ปี ติดยาเสพติดประเภทฝิ่น แต่ปัจจุบันกลุ่มผู้ติดยาเสพติดเปลี่ยนไป คือ ผู้ติดยาเสพติดมากกว่าร้อยละ ๕๐ เป็นกลุ่มเยาวชนอายุระหว่าง ๑๖ – ๒๕ ปี การติดยาเสพติดมิได้มีผลกระทบเฉพาะผู้เสพเท่านั้น แต่ยังเป็นต้นเหตุของปัญหาสังคมอื่นด้วย เช่น ปัญหาอาชญากรรม และปัญหาโรคเอดส์ เป็นต้น

สาเหตุการติดยาเสพติดในกลุ่มวัยรุ่นนั้น พบว่าส่วนใหญ่เกิดจากปัญหาด้านจิตใจ จากปัญหาภายในครอบครัว ความบีบคั้นในชีวิตและสภาพแวดล้อมที่กดดัน เช่น การบีบคั้นทางเศรษฐกิจ ครอบครัวแตกแยก เกิดความรู้สึกต่อต้านสังคม ต้องการหาทางออกเพื่อลดความกดดัน

^๕ สุพัตรา สุภาพร, ปัญหาสังคม, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๗),

หรือการกระทำตรงข้ามกับครอบครัวและสังคมเกิดจากการที่วัยรุ่น ขาดที่ปรึกษาและช่วยเหลือ
แก้ไขปัญหา เนื่องจากความบกพร่องของสถาบันครอบครัว และสถาบันการศึกษาที่สมบูรณ์

๒. ปัญหาสังคมชนบท

สังคมชนบทได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก สังคมโลกาภิวัตน์
เนื่องจากการปฏิวัติข่าวสารข้อมูลที่อาศัย ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็น
เครื่องมือส่งเสริมทำให้ข่าวสารข้อมูลเชื่อมโยงสังคมมนุษย์ในโลกไร้ทั้งพรมแดนและเวลา เพราะ
การสื่อสารได้ใช้คอมพิวเตอร์ ดาวเทียมและอื่น ๆ นั้นสามารถสื่อให้ถึงกันได้จากทั่วโลกหนึ่ง
มายังอีกทั่วโลกหนึ่งได้โดยเกือบจะไม่ต้องใช้เวลาเลย ถ้าหากคิดทบทวนและไตร่ตรองให้ดีถึง
เรื่องศักยภาพของมนุษย์ ในการปรับตัวเข้ากับสิ่งใหม่ ๆ สังคมแต่ละแห่งแต่ละท้องถิ่นล้วนมี
ความแตกต่างในด้านวิถีชีวิต วิถีคิดและความเจริญทางวัตถุ เป็นเรื่องที่ยากแก่การปรับตัวให้
ทัดเทียมกันได้ การปรับตัวไม่ทัน และเป็นเหยื่อของเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบมายังวิถีชีวิต
สภาพแวดล้อมและความเป็นอยู่อย่างที่เราเห็นในสังคมไทยในชนบททุกวันนี้

๑. ปัญหาความยากจน เนื่องจากวัฒนธรรมแบบเงินตราเข้ามามีบทบาทในชีวิตของชาว
ชนบท ทำให้รายได้ไม่พอกับรายจ่าย ขาดปัจจัยหลักในการยังชีพ ซึ่งเป็นผลมาจากการเพาะปลูก
หรือส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตรแล้วไม่ได้ผลตอบแทนที่ดี ราคาผลผลิตตกต่ำ หรือถูก
พ่อค้าคนกลางกดราคา เมื่อไม่มีทางเลือกอื่นบางครอบครัวจึงนำเอาลูกสาวของตนขายสู่ตลาดค้า
โสเภณี เพื่อความอยู่รอดของสมาชิกคนอื่น ๆ นอกจากนี้ยังได้รับอิทธิพลจากการเลียนแบบในการ
ดำเนินชีวิตจากเพื่อนบ้านหรือคนอื่น ๆ ในสังคมทำให้มีความต้องการบริโภคมากขึ้น ผลที่ตามมา
ก็คือ^{๑๐}

๑.๑ ความนิยมในวัตถุ ความเจริญทางวัตถุได้สร้างค่านิยมที่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือยให้กับเด็ก
วัยรุ่นจนส่งผลกระทบให้วัยรุ่นจำนวนไม่น้อยไปเป็นโสเภณีเพื่อหารายได้ไปเที่ยวเตร่หรือใช้จ่าย
เพื่อตอบสนองสิ่งที่ต้องการ ซึ่งมักพบว่าในจำนวนนี้มีเด็กวัยรุ่นมีฐานะทางบ้านมิได้ยากจนแต่มา
เป็นโสเภณีรวมอยู่ด้วย

๑.๒ ปัญหาครอบครัวแตกแยกในยุคที่เศรษฐกิจเป็นปัจจัยในการดำเนินชีวิตพ่อแม่
ผู้ปกครองต่างทำมาหากินเลี้ยงชีพจนไม่มีเวลาเพียงพอที่จะดูแลเอาใจใส่ลูกของตนประกอบกับ
ปัญหาการหย่าร้างมีเพิ่มมากขึ้นพ่อแม่ต้องแยกทางกัน เด็กอาจจะอยู่กับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง สภาพ
ครอบครัวที่แตกแยกและขาดการดูแลเอาใจใส่ของพ่อแม่เป็นสาเหตุให้ลูกขาดความรักความอบอุ่น

^{๑๐} มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, มนุษย์กับสังคม, (นนทบุรี : สำนักพิมพ์สุโขทัยธรรมาธิราช,
๒๕๔๓), หน้า ๕๕๘.

และหนีออกจากบ้าน บางคนติดยาเสพติดหรือสารระเหยและสุด้ายัย หาทางออกด้วยการเป็นโสเภณี

๑.๓ ค่านิยมในทางที่ผิดของพ่อแม่หรือผู้ปกครองบางคน ค่านิยมที่สนับสนุนให้เด็กหญิงออกไปประกอบอาชีพเป็นโสเภณี เนื่องจากเห็นว่าเป็นอาชีพที่หางานง่าย มีรายได้ดีพอสร้างฐานะให้กับทางบ้าน สร้างบ้านหลังใหญ่ ๆ มีรถยนต์ เหมือนกับคนอื่นๆ ในหมู่บ้านหรือมีเงินพอที่จะซื้อที่ดินเพิ่มขึ้น ซึ่งเด็กก็มักยินดี ทำเพื่อตอบแทนบุญคุณและมักมีการชักจูงให้เห็นคล้อยตามจนคิดว่า การเป็นโสเภณีจะสามารถทำให้มีชีวิตที่ดีกว่าการทำงานหนักอยู่ในหมู่บ้าน

ในสังคมปัจจุบัน ชายและหญิงมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและไม่ต้องอยู่ในสายตาผู้ใหญ่อย่างเคร่งครัดเหมือนสมัยก่อน หญิงชายมีโอกาสเลือกคู่ครองด้วยตนเองไม่ต้องให้พ่อแม่เป็นผู้เลือกให้เหมือนอย่างสมัยก่อน ผู้หญิงในปัจจุบันมีโอกาสเลือกคบหาสมาคมกับผู้ชายและหญิงอาจมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรสแต่สังคมก็ยังไม่ยอมรับวัฒนธรรมและค่านิยมทางเพศดังกล่าว^{๙๙} ในสังคมเมืองมีแนวโน้มที่จะยกเลิก ค่านิยมการขี้อื้อ ความบริสุทธิ์ของผู้หญิงมากขึ้น โดยเฉพาะในหมู่ผู้มีการศึกษาอาจจะเป็นเพราะอิทธิพลจากวัฒนธรรมตะวันตกที่สังคมไทยได้รับอย่างไม่ขาดสาย ทำให้ผู้ชายเริ่มตระหนักว่า ความบริสุทธิ์ของผู้หญิงไม่ได้ช่วยทำให้ชีวิตสมรสสุขเท่าคุณงามความดี และความเข้าอกเข้าใจกันของคู่สมรส

อีกประการหนึ่งก็คือ ทศนคติในการเลือกคู่มีแนวโน้มความเหมาะสมระหว่างชายหญิงมากขึ้น ค่านิยมเรื่องความบริสุทธิ์ของฝ่ายหญิงจึงเริ่มมีความสำคัญน้อยลง ดังนั้นหญิงหม้ายจึงมีโอกาสดำรงงานใหม่มากกว่าเดิม สังคมไทยปัจจุบันนิยมการหย่าร้างว่าเป็นทางออกที่ดีของการตัดสินใจปัญหาชีวิตที่ล้มเหลวต่างจากสมัยก่อน สังคมไทยวัฒนธรรมไทยไม่เอื้อโอกาสให้คู่ครองหย่าร้างมากนัก โดยเฉพาะเพศหญิงสถานภาพการเป็นแม่หม้ายไม่สู้จะดีนัก ประกอบกับในปัจจุบันนี้ ครอบครัวชั้นกลางและชั้นล่างสามิภรรยา อาจจะต้องทำงานนอกบ้านทั้งคู่เพื่อหารายได้เข้าครอบครัว ภรรยาจึงมิใช่ “ช้างเท้าหลัง” แต่เป็นผู้ที่พึ่งพาตนเองได้ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและจิตใจ ดังนั้นความอดทนต่อกันของคู่ครองครอบครัวจึงมีน้อยลง ส่งผลให้ครอบครัวแตกสลายหรือการล่มสลายมากขึ้นในปัจจุบัน

จากผลกระทบที่เกิดขึ้นเพราะคนในสังคมเริ่มนิยมวัตถุมากกว่าคุณค่าทางด้านจิตใจ เพราะเกิดจากตัณหา ทิฎฐิ และมานะกิเลส ๓ ตัวนี้ มีผลทำให้สังคมสับสนวุ่นวายไม่มีความรู้จักพอ มีแต่ดิ้นรนแสวงหาวัตถุสิ่งของมาปรนเปรอตนเองเบียดเบียนเอาเปรียบผู้อื่น เพราะสาเหตุดังนี้

^{๙๙} นิติยา มาศสวัสดิสุข และ รื่นฤทัย สัจจพันธุ์, ชายกับหญิงในเอกสารการสอนวิชาแนวคิดไทย, เล่ม ๒ หน่วยที่ ๗, (นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๓), หน้า ๓๘๔.

ค้นหา หมายถึง ความอยากไม่รู้จักพอ เป็นความต้องการไม่มีสิ้นสุดเป็นเหตุให้บุคคลไม่สามารถควบคุมตนเองได้ และมีส่วนชักพาให้ครอบครัวเสื่อมสลายและเป็นทุกข์ตลอดเวลา

ทิฐิ หมายถึง การยึดถือ การยึดมั่นในทิฐิของตนเท่านั้นว่าถูกต้องเป็นจริง ทำให้บุคคลไม่ยอมรับฟัง ความคิดเห็นของบุคคลอื่นและเป็นเหตุให้เกิดความขัดแย้งในที่สุดครอบครัวที่มีทิฐิกันมาก ๆ ย่อมนำความเดือดร้อนให้กับตนเองและคนรอบข้างสายใยแห่งครอบครัวก็จะขาดสะบั้นลงเด็กก็จะมีปัญหาตามมา

มานะ หมายถึง ความถือตัว เป็นกิเลสที่ผลักดันให้บุคคลถือว่าตนเท่าเทียม กับบุคคลอื่น ทั้งที่ตนเองไม่มีคุณลักษณะเท่าเทียมกับบุคคลอื่นหรือถือตัวว่า สูงกว่าบุคคลอื่นทั้งที่ตนเองด้อยกว่าบุคคลอื่นในแทบทุกด้านก็ตาม นอกจากนี้มานะยังหมายถึงตนเองว่ามีความด้อยกว่าบุคคลอื่นหรือด้อยกว่าบุคคลอื่น ทำให้ไม่กล้าที่จะทำสิ่งที่ดีงามและก้าวหน้าเพราะคิดว่าตนเองทำไม่ได้ทั้งที่โดยความเป็นจริงตนเองก็มีคุณสมบัติและความสามารถไม่ด้อยไปกว่าบุคคลอื่นแต่อย่างใด

ดังนั้นมานะเป็นค้นหาที่นำไปสู่ความขัดแย้งกับตนเองสังคมอย่างเห็นได้ชัด ทำให้บุคคลหลงตนเอง ไม่ยอมรับความเป็นจริงเกี่ยวกับตนเองไม่รู้จักเคารพผู้อาวุโส ดิถีเสมอท่านเป็นการขาดวัฒนธรรมของคนดีในสังคม ทำให้ผู้ที่มีความรู้มีอำนาจมีสติปัญญาหรือคุณธรรม ตกอยู่ภายใต้อำนาจของมานะอาจจะสำคัญตนผิดและทำอะไรผิด ๆ ได้ที่คิดว่าถูกต้องแต่ฝ่ายเดียวบางครั้งยังดูถูกวัฒนธรรมแบบบรรพบุรุษว่าไม่ทันโลกทันสังคม

สังคมความเป็นอยู่ของหญิงไทยในเขตอำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด ก่อนที่จะแต่งงานกับชาวต่างชาติ มีสังคมเช่นเดียวกับ หญิงอีสานทั้งหลายเมื่อแต่งงานกับชายไทยต้องรับผิดชอบทั้งงานบ้านงานเรือน การทำมาหากิน เลี้ยงลูก อีกทั้งสังคมของชาวพุทธเราสอนให้มีความกตัญญูต่อบิดามารดา เมื่อแต่งงานกับชายไทยแล้วไม่มีความสุข ไม่สามารถหาเงินทองมาให้กับบิดามารดาของตนเองได้ ประกอบกับความไม่รับผิดชอบของชายไทย จึงเกิดการหย่าร้างและพบกับชายชาวต่างประเทศ อาจได้รับการแนะนำจากญาติพี่น้อง จากเพื่อน ประกอบกับการเอาอกเอาใจของชายชาวต่างชาติ ทำให้ตัดสินใจแต่งงานกับชายต่างชาติ และเมื่อแต่งงานแล้วสภาพความเป็นอยู่ดีขึ้น สามารถเงินเจือบิดา มารดาได้ บุตรที่เกิดกับสามีคนไทยก็ได้รับการศึกษาที่ดี มีโอกาสช่วยเหลือสังคมรอบด้าน อีกทั้งยังมีเวลาในการเข้าวัดปฏิบัติกิจทางพระพุทธศาสนาได้อีกด้วย

๓.๔ สภาพทางด้านวัฒนธรรม

ชุมชนบรรพบุรุษดั้งเดิมเป็นชุมชนเกษตรกรรมเป็นสังคมที่พึ่งพาตนเองได้ในท้องถิ่น วัฒนธรรมแบบบรรพบุรุษโดยมาก ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเดียวกันมักสนิทสนมกันมีความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการ คนส่วนใหญ่มีพื้นฐานทางวัฒนธรรมและอาชีพคล้ายคลึงกัน ชาวไร่ชาวนา มักนับถือศาสนาอย่างเคร่งครัด มีระบบความคิดความเชื่อและประเพณีผูกพันกับที่ดินและสิ่งเหนือธรรมชาติ มักมีพิธีกรรมทางศาสนาเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าการเกษตรกรรมในแต่ละฤดูกาลจะ ได้ผลดี บางชุมชนมีประเพณีการจัดพิธีกรรมอย่างหรูหราซึ่งจัดโดยผู้มีฐานะดีในท้องถิ่นเพื่อแสดง ฐานะทางสังคมของตน บางครอบครัวอาจมีคนที่มีความชำนาญพิเศษเฉพาะด้านมากกว่าครอบครัว อื่นด้วย

วัฒนธรรมบรรพบุรุษเป็นวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง เช่น ช่างฝีมือ ช่างตีเหล็ก ช่างทอผ้า และรวมไปถึงช่างฝีมืออื่น ๆ ที่ผลิตได้จากวิถีทางธรรมชาติ คนอื่น ๆ ก็อาจจะเรียนรู้และฝึกฝนได้เช่นเดียวกัน ทั้งนี้เนื่องจากวิทยาการในระดับพื้นฐานยังไม่ สลับซับซ้อน จนทำให้มีการผูกขาดภายในกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดได้ บางครอบครัวอาจมีความแตกต่าง ทางฐานะ ทางเศรษฐกิจและสังคม แต่การดำเนินชีวิตไม่แตกต่างกันมากจนถือว่าเป็นคนละชนชั้น ภายในชุมชนเดียวกัน ชาวชนบทอาจจะมีการแข่งขันกันบ้างในทางเศรษฐกิจและการเมืองในระดับ ท้องถิ่น^{๑๒}

คนในชนบทส่วนมากมักถือว่าปัจจัยการผลิตของครอบครัวเป็นของกลางสำหรับทุกคน ซึ่งหัวหน้าครอบครัวเป็นผู้ดูแลและตัดสินใจในการใช้ประโยชน์ตามความเหมาะสมครอบครัวมักแบ่ง ทรัพย์สินบางส่วนให้สมาชิกเมื่อบุคคลนั้นแต่งงานแล้วและต้องแยกเรือนไปอยู่กับคู่ครองต่างหาก สิ่งที่ครอบครัวแบ่งให้มักเป็นสัตว์เลี้ยงสิ่งของเครื่องใช้ประจำวันหรือเครื่องประดับต่าง ๆ ระบบ เครือญาติมีความสำคัญในชนบทมาก การสืบทอดมรดกและสิทธิทำกินในที่ดินทำกินรวมทั้งความ เป็นปึกแผ่นทางสังคมได้มาจากโครงสร้างของระบบเครือญาติ วัฒนธรรมแบบชนบทเริ่มมีการ รวมกลุ่มเป็นองค์กรระดับท้องถิ่นเพื่อทำหน้าที่สำคัญต่าง ๆ ในหมู่บ้าน เช่น กรรมการดูแลการ ชลประทาน สมาคมกู้ยืมเงิน สมาคมป้องกันหมู่บ้านและดูแล ศาสนสถาน เป็นต้น

^{๑๒} มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, มนุษย์กับอารยธรรม, (นนทบุรี : สำนักพิมพ์สุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๓), หน้า ๑๒๕.

บางสังคมก็ไม่มีการจัดตั้งองค์การท้องถิ่นในระดับหมู่บ้าน แต่ส่วนใหญ่ก็จะมีระบบแสดงความนับถือคนในหมู่บ้านเดียวกัน โดยเรียกกันด้วยคำสรรพนามว่าเป็นเสมือนญาติพี่น้องเพื่อแสดงความสนิทสนมและใกล้ชิดเป็นพิเศษ^{๙๙}

ผลกระทบเริ่มเกิดขึ้นเมื่อสังคมชนบทต้องเกี่ยวข้องกับสังคมภายนอกโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้มีอำนาจจากสังคมเมืองซึ่งมักจะมีผลประโยชน์และอิทธิพลแผ่เข้ามาในหมู่บ้านพวกพ่อค้าคนกลางก็เข้าซื้อขายผลผลิตจากท้องถิ่นไปขายต่ออยู่เสมอ นักการเมืองจะเข้ามาหาเสียงข้าราชการก็เข้าดูแลการเก็บภาษีและผลประโยชน์ของชนชั้นปกครองและรัฐ ค่านิยมและความเชื่อทางศาสนาจากเมืองก็แพร่เข้ามาในชนบท ดังนั้น วัฒนธรรมชนบทจึงเปรียบเสมือนพื้นที่ส่วนหนึ่งจะแยกออกจากระบบวัฒนธรรมเมืองเสียมิได้ แต่สังคมและวัฒนธรรมของชาวชนบทก็เป็นเพียงส่วนย่อยของสังคมและวัฒนธรรมใหญ่หรือของอารยธรรมของรัฐซึ่งมีพลังอำนาจเหนือกว่ามาก^{๑๐๐}

จากการติดต่อกับวัฒนธรรมของคนในเมือง ทำให้ชาวไร่ชาวนาในท้องถิ่นชนบทได้รู้ได้เห็นรูปแบบการดำเนินชีวิตที่สะดวกสบายกว่า ชีวิตในชนบทเมืองเป็นที่อยู่อาศัยของคนหลากหลายอาชีพและมาจากพื้นฐานที่แตกต่างกัน เช่น ชุนนาง พ่อค้า ช่างฝีมือ ผู้สอนศาสนา ทหาร ศิลปิน ข้าราชการ ลูกจ้าง กรรมกร และอื่น ๆ ร้านค้าและสถานบริการต่าง ๆ ในวัฒนธรรมเมืองมีมากมาย เมืองจึงเป็นสัญลักษณ์ของความเจริญก้าวหน้าซึ่งชาวชนบทนิยมชมชอบ บางครั้งจึงพยายามลอกเลียนแบบชีวิตจากชาวเมือง และยอมรับค่านิยมทางวัฒนธรรมแบบเมืองที่แพร่เข้ามาในชนบท รวมทั้งรับเอาเทคโนโลยีที่สามารถนำมาใช้ในการเกษตรเพื่อให้ได้ผลผลิตสูงขึ้นและซื้อหาสิ่งของและเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ จากเมืองมาใช้สอยในชีวิตประจำวันตามความสามารถด้านการเงินและครอบครัว

เมื่อเงินเข้ามามีอำนาจมากขึ้น เงินก็เข้าไปตัดคุณค่าที่ไม่ใช่เงิน คือระบบเครือญาติ ความเป็นปึกแผ่นมาแต่บรรพบุรุษของสังคมให้ขาดสะบั้นลง วัฒนธรรมแบบดั้งเดิมถูกตัดขาดเชื่อมโยงที่จะผูกพันกันทำให้สังคมอ่อนแอ วัฒนธรรมแบบลัทธิปัจเจกชนนิยมสุดโต่งก็ทำให้สังคมเป็นแบบตัวใครตัวมัน ความเป็นปึกแผ่นทางสังคมก็ลดลงมีส่วนเพิ่มความแตกสลายทางสังคมและเกิดวิกฤตการณ์ทางสังคม และส่งผลกระทบวัฒนธรรมบรรพบุรุษดังนี้

^{๙๙} สุมิตร ปิติพัฒน์, มนุษย์กับเศรษฐกิจ, (นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, ๒๕๔๕), หน้า ๑๒๖.

^{๑๐๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๖ – ๑๒๗.

๑. การย้ายถิ่นฐาน สาเหตุของการย้ายถิ่นฐานนั้นเกิดจากความแตกต่างระหว่างจุดเริ่มต้นและจุดหมายปลายทาง^{๙๕} ด้านโอกาสในการหารายได้ โอกาสการหางานทำประสบการณ์แปลกใหม่ การใช้ชีวิตสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ดังนั้น นอกจากสภาวะในการประกอบอาชีพและรายได้ที่ชาวชนบทประสบปัญหาอยู่จะเป็นแรงผลักดันให้เกิดการอพยพ และปัจจัยดึงดูดจากแห่งที่มีความเจริญกว่าไม่ว่าจะเป็นเมืองหลวงหรือเมืองใหญ่ ๆ ของแต่ละภาค ล้วนเป็นปัจจัยที่ดึงดูดให้ชาวชนบทอพยพออกจากท้องถิ่นมากขึ้น แต่เดิมจุดหมายปลายทางของการย้ายถิ่นคือ การมุ่งเข้าสู่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล หรือเข้าไปในพื้นที่ห่างไกลเพื่อหางานทำและหารายได้ หรือการหาที่ทำกินจากการเกษตร แต่ปัจจุบันการย้ายถิ่นได้เปลี่ยนแปลงไปโดยการมุ่งเข้าสู่ย่านอุตสาหกรรมและการบริการที่นอกเหนือจากกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จากการย้ายถิ่นฐานออกจากชนบททำให้เกิดการทอดทิ้งคนชราหรือบิดามารดาไว้โดยขาดความเหลียวแล ซึ่งเป็นบรรพบุรุษแท้ ๆ ของตน

ทำให้คนขาดหลักธรรมที่เห็นได้ชัดก็คือ กตัญญูกตเวที ซึ่งหมายถึงการระลึกนึกถึงคุณงามความดีและการอุปการคุณที่บุคคลอื่นได้ทำให้แก่เรา กตเวที หมายถึง การตอบแทนพระคุณแก่บุคคลอื่น ที่ได้ให้อุปการคุณแก่เรานั้นก็คือ ปู่ย่า ตายาย บิดามารดา ซึ่งเป็นบรรพบุรุษตน คำว่า กตัญญูกตเวที เป็นคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับคนดีในสังคมไทยความกตัญญูกตเวทีได้กลายเป็นกฎทางศีลธรรมหรือเป็นจารีตทางสังคมที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการกำหนดพฤติกรรมของสังคมให้รู้จักอุปการคุณคือ “บุญคุณ” ที่บุคคลอื่นได้กระทำให้แก่เราโดยเฉพาะ บุตรจำเป็นต้องปฏิบัติตามหลักจริยธรรมข้อนี้ต่อบิดามารดาของตนหากใครฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามจะถูกสังคมประณามหรือลงโทษ เช่น ถูกประณามว่าเป็นลูกเนรคุณหรือลูกอกตัญญูหรือลูกทรพี^{๙๖}

พระพุทธศาสนายกย่องสรรเสริญบุคคลที่มีความกตัญญูกตเวที ว่าเป็นคนดีทั้งนี้เพราะความกตัญญูกตเวทีเป็นเครื่องหมายหมายของคนดี บุคคลที่มีความกตัญญูกตเวทีจะได้รับผลดีตอบแทนอย่างแน่นอน ดังคำโบราณที่ว่า คนดีตกน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้กล่าวคือ หากประสบความทุกข์ความเดือดร้อนจะมีคนช่วยเหลือได้อย่างทันทั่วทั้งนี้ ดังว่าสังคมได้ช่วยอุ้มชูเด็กกตัญญูที่เลี้ยงดูพ่อแม่ผู้ยากจน ที่ทุพพลภาพ หรือที่แก่ชรา หรือที่เจ็บไข้ได้ป่วยไม่สามารถช่วยตนเองได้ ดังปรากฏตามข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์เป็นประจำนอกจากนั้นยังมีองค์กรเอกชน หน่วยงานอื่น ๆ คอยช่วยเหลืออยู่ดังปรากฏในสังคมปัจจุบัน

^{๙๕} สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสิทธิ์, แนวโน้มและปัญหาประชากรไทยในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม, (วารสารพัฒนาบริหารศาสตร์ ปีที่ ๓๑ เมษายน - มิถุนายน, ๒๕๓๔), หน้า ๔๒.

^{๙๖} จันทน์ อธิวัฒน์สิทธิ์, สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๕๕.

๒. สถาบันครอบครัวล่มสลาย สถาบันครอบครัวของคนไทยส่วนใหญ่เป็นแบบครอบครัวเนื้อแท้มาตั้งแต่สังคมวัฒนธรรมบรรพบุรุษ การอบรมเลี้ยงดูลูกส่วนใหญ่จึงตกเป็นหน้าที่ของพ่อแม่มากกว่าญาติอื่นๆ ในชนบทไทยวิธีการเลี้ยงดูและอบรมเด็กยังสืบทอดวัฒนธรรม ธรรมเนียมประเพณีที่ยึดถือกันมาแต่โบราณ แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงในรายละเอียดไปบ้าง ส่วนครอบครัวในเมืองใหญ่ โดยเฉพาะในเมืองใหญ่ๆ แบบมหานครจะมีวิธีการอบรมและเลี้ยงดูเด็กตามแบบอย่างวัฒนธรรมตะวันตก เด็กในเมืองบางคนก็ต้องไปอยู่สถานรับเลี้ยงดูเด็กอ่อนในตอนกลางวัน เพราะพ่อแม่ต้องออกไปทำงานนอกบ้านทั้งวันนอกจากบางครอบครัวที่มีญาติผู้ใหญ่บางคนโดยเฉพาะมารดาหรือบิดาของฝ่ายหญิง (ยาย - ตา) ช่วยดูแลก็จะเลี้ยงดูเด็กที่บ้านได้^{๑๑}

อาจจะกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่าในปัจจุบัน การดูแลเลี้ยงดูและฝึกอบรมเด็กของสถาบันครอบครัวมีน้อยลงโดยเฉพาะในสังคมเมือง เด็กอาจจะใช้เวลาอยู่กับพี่เลี้ยงหรือญาติมากกว่าพ่อแม่ ซึ่งไม่ใช่สิ่งที่ชดเชยให้เด็กรู้สึกอบอุ่นใจได้ เท่ากับการอยู่กับพ่อแม่ ซึ่งพ่อแม่จะต้องตระหนักถึงปัญหาข้อนี้ให้ดี เพราะในปัจจุบันสังคมมีสิ่งเข้ายวนเด็กและเยาวชนให้หลงใหลและเดินทางผิดมากมาย นับตั้งแต่รายการโทรทัศน์ ภาพยนตร์ สถานที่เดินร่ำ ฯลฯ จากสาเหตุดังกล่าว อาจนำไปสู่ปัญหาสังคมเช่น อาจกลายเป็นผู้ติดยาเสพติดหรืออาชญากรเป็นต้นได้

สรุปหญิงไทยในเขตอำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด ก่อนที่จะแต่งงานกับชาวต่างชาติสภาพทางวัฒนธรรมของหญิงเหล่านี้ จากการศึกษาทั้งการสัมภาษณ์ และการสนทนาถึงแม้ว่า จะมีบางคู่ที่ไปใช้ชีวิตในต่างประเทศ แต่ก็ยังคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมดั้งเดิมคือ มีความกตัญญู มีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา นำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปใช้และใช้ประสบการณ์ที่ผ่านมาเป็นบทเรียนที่จะใช้ชีวิตในปัจจุบันให้มีความสุข

^{๑๑} สนิท สมักรการ, สถาบันครอบครัว เครือญาติ และระบบอุปถัมภ์, ในเอกสารการสอนชุดวิชา สังคมไทย เล่ม ๒ หน่วยที่ ๕, (นนทบุรี : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๓), หน้า ๒๐-๒๑.